

“İptalini arz ve talep ettiğimiz 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun 54. maddesinin 2. fıkrasının "a" bendindeki düzenlemenin;

Anayasamızın 2. maddesindeki: Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

10. maddesindeki: Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.

Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (..) kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

11. maddesindeki: Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurullarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.

13. maddesindeki: Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

20. maddesindeki: Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.

25. maddesindeki: Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

Şeklindeki Anayasal düzenlemelere aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

IV-)YÜKSEK MAHKEMEYE BAŞVURU GEREKÇEMİZ:

Başvuru, Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı Kars Bölge Müdürlüğü tarafından düzenlenen 31.01.2023 tarih ve A-5952 seri sıra nolu idari yaptırım kararının iptali ile cezanın kaldırılması talebine ilişkindir.

Resmî istatistiklerin üretimine ve organizasyonuna ilişkin temel ilkeleri ve standartları belirlemek; ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlarda veri ve bilgilerin derlenmesini, değerlendirilmesini, gerekli istatistiklerin üretilmesini, yayımlanmasını, dağıtımını ve Resmî İstatistik Programında istatistik sürecine dâhil kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak üzere, Türkiye İstatistik Kurumunun kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin esasları düzenlemek amacıyla yürürlüğe giren 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun 7. maddesinde; "Başkanlık, Kurumun görev alanına giren konularla ilgili sayım ve araştırmalarda, istatistik üretimi için gerekli gördüğü her türlü ortamdaki veri ve bilgiyi, tüm istatistikî birimlerden, Başkanlıkça belirlenen şekil, süre ve standartlarda doğrudan isteme yetkisine sahiptir.",

Aynı Kanununun 7/2 maddesinde; "Başkanlık, gerektiğinde verilen veri veya bilgilerin doğruluğunu araştırmaya, kontrol etmeye, ilgililerden ek bilgi ve belge istemeye, araştırma ve kontroller sonucu düzenlenecek belgelerle gerçek veri ve bilgiyi belirlemeye yetkilidir...",

Aynı Kanununun 8. maddesinde; "İstatistikî birimler, ülkenin ekonomi, sosyal, demografi, kültür, çevre, bilim, teknoloji ve ihtiyaç duyulan diğer alanlardaki resmi istatistikleri üretmek üzere, Anayasa'da belirlenen temel haklar ve ödevler çerçevesinde, kendilerinden istenen veri veya bilgileri, Başkanlığın belirleyeceği şekil, süre ve standartlarda eksiksiz ve doğru olarak ücretsiz vermekle yükümlüdür.",

İptalini talep ettiğimiz 54/2 maddesinde de; "Başkanlık veya kurum ve kuruluşlar tarafından Program kapsamında istenen bilgileri, geçerli bir mazereti olmaksızın belirlenen şekil ve sürede vermeyen veya eksik veya hatalı verenler, bir kereye mahsus olmak üzere uyarılarak yedi gün içerisinde bilgileri vermeleri veya eksik ve hataları gidermeleri istenir. Bu uyarıya rağmen, bilgileri hiç vermeyen veya talep edildiği hâlde eksikleri gidermeyen ve hataları düzeltmeyen gerçek kişiler veya özel hukuk tüzel kişilerinin organ ve temsilcileri hakkında, fiilin;

a) Hanehalkı veya bireylerle yapılan araştırmalarda işlenmesi durumunda beşyüz Yeni Türk Lirası,

b) Hane halkı veya bireyler dışında kalan diğer istatistikî birimlerle yapılan araştırmalarda işlenmesi durumunda binbeşyüz Yeni Türk Lirası,

c) Sayımlarda işlenmesi durumunda ikibin Yeni Türk Lirası,

İdarî para cezası uygulanır." düzenlemesine yer verilmiştir.

Somut olayda başvurucu hakkında uygulanan idari yaptırıma ilişkin 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun 54. maddesinin 2. fıkrasının "a" bendindeki düzenlemenin; Hakimliğimizce, aşağıda ayrıntılı izah edeceğimiz nedenlerle Anayasaya aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

Anayasasının 2. maddesinde, "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir." düzenlemesine yer verilmiştir. Bu düzenleme ile Türkiye Cumhuriyeti'nin bir "Hukuk Devleti" olduğu açıkça vurgulanmıştır. Hukuk devleti ilkesinin gerçekleşebilmesi için de idarenin tüm eylem ve işlemlerinin hukuka uygun ve hukuk denetimine tabi olmasını gerekli kılmaktadır. İdarenin işlem ve eylemlerinin üstün hukuk kurallarına uygun olmasını öngören hukuk devleti ilkesine göre, söz konusu uygunluğu tesis etmenin temel yolu da yargı denetiminin varlığıdır. Hukuk devletinin temel unsurlarından olan hukuk güvenliği, kişilerin idarece sürekli yaptırım tehdidi altında tutulmalarına izin vermez.

Türkiye İstatistik Kurumunca Hane halkı Bütçe Anketi yapılırken bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına ankete katılma zorunluluğu getirilmemiş, yalnızca davacı veya davacıyla beraber sınırlı sayıda kişi veya hane seçilmiştir. Bütün vatandaşlara belli konulardaki anket sorularına cevap verme zorunluluğu getirilmediği halde davacı ile birlikte sınırlı sayıda kişiye böyle bir zorunluluk getirilmesi ve buna uymamanın da ciddi bir yaptırıma bağlanması Anayasanın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırıdır. Bir anket kapsamında bireyleri belli konularda sorulacak sorulara cevap vermeye zorlamak herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu; herkesin vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahip olduğu ve bu dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı, herkesin düşünce ve kanaat hürriyetine sahip olduğu, her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimsenin düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağına ilişkin Anayasa'nın 25. maddesindeki emredici düzenlemeye aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

Hakimlerimizce iptali talep edilen yasal düzenlemede, toplumsal ve özel hayatın tüm alanlarını kapsayan bilgilerden hangilerinin istenmesinin Anayasada belirtilen temel hakları ihlal edeceği, hangilerinin verilmesi zorunlu bilgiler olduğu konusunda belirsizlik bulunmaktadır. Bu belirsizlik yukarıda yazılı Anayasa hükümleri ile yasal düzenlemedeki hükümlerin idare ve vatandaşlar arasında farklı yorumlanmasına ve uygulamada çok sayıda para cezasına ve bundan kaynaklanan uyuşmazlıklara neden olmaktadır. Yine söz konusu yasal düzenleme, birey ile kamu yararı arasında denge kurmayı kendisinden istenen bilgileri vermeyen bireyleri doğrudan ceza yaptırımına maruz bırakmakta olup böyle bir düzenlemenin hukuk devleti ilkesi ile bağdaştığından bahsedilemez.

5429 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 2005 yılında istatistiki rapor oluşturabilmek amacıyla ihtiyaç duyulan çoğu verilerin dijital ortamda kayıtlı olmaması veya kayıtlı verilere kolay ulaşılamaması sebebiyle söz konusu bilgi ve verileri elde edilebilmek için bazı şahıs ve birimler ile doğrudan anket yapmak suretiyle elde edilmesi daha uygun ve kabul edilebilir bir yol olarak kabul edilebilir ise de ihtiyaç duyulan ve ulaşılmak istenen her türlü bilgi ve verinin dijital ortamda kayıtlı ve ulaşılabilir olduğu dijital çağ olarak adlandırılan günümüzde söz konusu yöntemin amaca uygun ve makul bir yol ve yöntem olduğundan bahsedilemez.

Anayasa'nın 13.maddesinde temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının sınırı olarak "demokratik toplum düzenine aykırı olmama" ilkesinin yanında, "öze dokunmama", "ölçülülük" ve "laik cumhuriyet" ilkelerine aykırı olmama koşulları getirilmiştir. İptal edilmesini arz ettiğimiz yasal düzenleme, kişisel verilerin korunmasını isteme hakkından ve özel hayatın gizliliği hakkından yararlanmayı imkânsız hale getirerek öze dokunmaktadır.

Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile

hayatının gizliliğine dokunulamaz.” düzenlemesine yer verilmiştir. Maddenin gerekçesinde de ifade edildiği gibi bu düzenleme ile kişinin özel hayatının korunmakta olduğu, kişinin özel hayatının ferdi hayat ve bununla bir bütünü teşkil eden aile hayatından oluştuğu, bu anlamda özel hayatın korunmasının her şeyden önce özel hayatın gizliliğinin korunması, başkalarının gözleri önüne serilememesi anlamına geldiği ayrıca resmî makamların özel hayata müdahale edememesinin, başka bir ifadeyle kişinin ferdi ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesinin özel hayatın korunmasının diğer bir yönünü oluşturduğu ve maddenin birinci fıkrasında bu hususun da hükme bağlandığı ifade edilmiştir.

5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'ndan sonra 24.03.2016 tarihinde yürürlüğe giren 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanunu'nun 3. maddesinin d bendine göre: "Kişisel veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi," ifade etmektedir. Yine aynı Kanun'un "Kişisel Verilerin İşlenme Şartları" başlıklı 5/1 maddesinde, "Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez." düzenlemesine, "Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenme Şartları" başlıklı 6. maddesinde;

"1- Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir.

2- Özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır." düzenlemesine yer verilmiştir.

5429 sayılı yasadaki düzenleme kapsamında kendisinden istenen bilgileri vermeyenlerin idari yaptırım ile cezalandırılacaklarına dair düzenleme ile söz konusu yasadaki sonra yürürlüğe giren hükümleri toplumun ekseriyeti tarafından bilinen 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun'daki kişinin açık rızası olmaksızın kişisel verilerin işlenemeyeceğine dair emredici düzenleme karşısında her iki yasanın birbiri ile çelişen ve daha sonra yürürlüğe girmekle 5429 sayılı yasanın bazı hükümleri ortadan kaldırıp kaldırmadığı konusunda tartışmaya sebep olan yasa hükümleri karşısında vatandaşların zihninde de tereddütlere sebep olduğu açıktır.

Anayasa Mahkemesinin, Anayasa'nın 20. maddesinin 3. fıkrasındaki düzenleme ile ilgili olarak vermiş olduğu kararlarda, belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade etmekte olup ad, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgilerin değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, öz geçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, sağlık bilgileri, genetik bilgiler, IP adresi, e-posta adresi, alışveriş alışkanlıkları, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm verilerin kişisel veri kapsamında olduğu belirtilmektedir. (Anayasa Mahkemesi'nin 25/12/2014 tarih ve 2014/74 E- 2014/201 K, 19/3/2015 tarih ve 2014/180 E- 2015/30 K, 06/12/2018 tarih ve 2017/180 E- 2018/109 K. sayılı kararlar)

Yukarıda yazılı Anayasa Mahkemesi kararındaki tespitler ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 3.maddesinin "d" bendindeki düzenleme gereği Hakimliğimizce iptali talep edilen hüküm kapsamında hane halkı veya bireylerden istenecek ve işlenecek bilgilerin kişisel veri niteliğinde olduğu açıktır. Bu hüküm kapsamında hane halkı veya bireylerden istenen kişisel bilgilerin verilmemesi halinde haklarında idari yaptırım

Esas Sayısı : 2024/17
Karar Sayısı : 2024/205

uygulanması, kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını sınırlamakta, hatta hakkın özüne dokunup, kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını kullanılamaz hale getirmektedir.

Yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız nedenlerle; Hakimliğimizce, başvuruya konu idari yaptırıma esas 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun 54. maddesinin 2. Fıkrasının "a" bendindeki düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğu, bu sebeple Yüksek Mahkemece iptalinin gerektiği değerlendirilmiştir.

NETİCE VE TALEP : Yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız gerekçelerle;

Hakimliğimize yapılan başvuruya konu idari yaptırıma esas 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun 54. maddesinin 2. fıkrasının "a" bendindeki düzenlemenin Anayasanın 2, 10, 11,13, 20 ve 25. maddelerine aykırı olması sebebiyle İPTALİNE karar verilmesi arz olunur.”